

Мартин О.М.
доцент кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ДИНАМІКА ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖ В УКРАЇНІ ТА ЇХ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. Пожежна безпека у суспільстві, збереження національного багатства і життя людей у сучасних умовах інтенсивного розвитку людської цивілізації є однією з найбільш важливих завдань. Дотримання правил пожежної безпеки є необхідною умовою попередження пожеж і мінімізації їх наслідків. Наслідками порушення правил пожежної безпеки є загибель людей, знищення або пошкодження матеріальних цінностей, порушення виробничої та іншої діяльності людей. Відповідно при розробці і прийнятті тактичних і стратегічних програм забезпечення пожежної безпеки у суспільстві необхідний аналіз причин виникнення пожеж.

Виклад основного матеріалу. Основними причинами пожеж в Україні є необережне поводження з вогнем, порушення правил встановлення та експлуатації електроустаткування та побутових електроприладів, порушення правил встановлення та експлуатації побутового опалення, підпали, пустощі з вогнем, несправність виробничого устаткування (таблиця 1). Ці причини обумовлюють понад 90% усіх пожеж.

Протягом останніх семи років в Україні спостерігається скорочення кількості пожеж тільки через пустощі дітей з вогнем: із 1013 пожеж у 2008 році до 634 у 2014 році, або на 37,45%. Всі інші причини зумовили зростання пожеж. За цей період особливо зросла кількість пожеж в результаті підпалів – на 78,6%, а також у результаті необережного поводження з вогнем – на 69,9%.

Серед причин, що зумовлюють зростання кількості пожеж в Україні, основною причиною є необережне поводження з вогнем. Частка пожеж в результаті необережного поводження з вогнем за останнім сім років постійно зростала – у 2008 році вона становила 54,4%, а у 2014 році – 62,3%, а в абсолютному вимірі за цей період кількість пожеж через цю причину збільшилася на 69,9%. Зауважимо, що тенденція до постійного зростання пожеж через необережне поводження з вогнем сформувалася в Україні, починаючи з 1990 року. За останні 25 років частка пожеж в результаті необережного поводження з вогнем збільшилася з 17,6% у 1989 році [2, с. 18] до 62,3% у 2014 році, тобто з у 3,5 рази.

Протягом багатьох років вагомою причиною пожеж залишається порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок. Частка пожеж, що спричинені порушенням правил пожежної безпеки при експлуатації печей, теплогенеруючих печей та установок у 2014 році становила 7,1%. Остання цифра – це показник пожежної ситуації на селі, де проживає близько третини населення країни. У 2014 році тут сталося 37,8% від загальної кількості пожеж, збитки від яких становили 35,0% сукупних матеріальних втрат. У сільській місцевості гине більше людей в результаті

пожеж, ніж у містах: у 2014 році у розрахунку на 1000 пожеж загинуло 33 людини, в тому числі в сільській місцевості і в містах відповідно – 45 і 25 людей.

Таблиця 1

Причини виникнення пожеж в Україні за 2008-2014 рр.

Причини пожеж	Роки							2014 р. у % до 2008 р.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	
Підпал	1890	2113	2224	2487	2220	2025	3375	178,6
Несправність виробничого обладнання	100	107	119	138	135	142	115	115,0
Порушення правил ПБ при влаштуванні та експлуатації електроустановок	10614	10324	11691	11408	13221	13224	12589	118,6
Порушення правил ПБ при влаштуванні та експлуатації печей, теплогенеруючих печей та установок	3756	4052	4176	4524	5525	4168	4914	130,8
Необережне поводження з вогнем	25269	23070	38799	37275	45161	37662	42935	169,9
Пустощі дітей з вогнем	1013	896	909	967	745	637	634	62,6
Інші причини	3834	3453	4289	3991	4436	3256	4317	112,6
По Україні	46476	44015	62207	60790	71443	61114	68879	148,2

* Показники статистики пожеж в Україні наведено без урахування Автономної Республіки Крим і міста Севастополь

Практично всі причини зумовили зростання пожеж у 2014 році (найбільше зростання пожеж в результаті підпалів – на 66,7%), тільки у результаті порушень правил пожежної безпеки при експлуатації електроустановок, через несправність виробничого обладнання та пустощів дітей пожежі зменшилися відповідно на 19,9%, 4,8% і 0,5%.

Таким чином, серед причин, що зумовлюють зростання кількості пожеж в Україні, вагому роль відіграють соціальні чинники, тобто необережне поводження з вогнем, паління, експлуатація електроприладів, пічного опалення. Ці причини в Україні зумовлюють в цілому $\frac{3}{4}$ пожеж. Разом з тим кількість випадків пожеж у побуті, особливо причинами яких є людська недбалість, зазвичай збільшується із настанням осінньо-зимового періоду.

Коли необережне поводження з вогнем є найбільш вагомою причиною для загальної кількості пожеж в Україні у 2014 році, то для пожеж з особливо великим збитками є вибухи, які зумовили 133 пожеж (45,5%), а також порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок, які зумовили 57 пожеж (19,5%). Найбільше пожеж з особливо великими збитками у 2014 році виникло в житлових будинках та спорудах, на транспортних засобах, торговельно-складських спорудах та спорудах виробничого призначення, що відповідно становило 131 (44,9%), 42

(14,4%), 40 (13,7%) та 31 (10,6%).

Для пожеж з великим збитками у 2014 році головними причинами виникнення таких пожеж є такі ж причини: вибухи зумовили 245 пожеж (27,4%), порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок – 253 пожежі (28,3%). Найбільше пожеж з великими збитками у 2014 році виникало в житловому секторі – 486 (54,4%), на транспорті – 221 (24,7%) та у торговельно-складських спорудах – 313 (36,9%).

Для пожеж з особливо великими збитками вибухи і підпали зумовили найбільшу частку збитків – 34,5% і 34,6% відповідно від загальної величини збитків від таких пожеж. У результаті підпалів збитки від однієї пожежі у 2014 році були найбільшими і становили 4,3 млн. грн. Великі прямі збитки в розрахунку на одну пожежу були також в результаті вибухів та порушення правил пожежної безпеки при експлуатації електроустановок, проведенні електрогазозварювальних робіт, які відповідно становили 1,8 і 1,6 млн. грн.

Для пожеж з великим збитками у 2014 році головні причини виникнення пожеж – вибухи, підпали і порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок – обумовили найбільші частки прямих збитків: відповідно 29,01%, 20,6% і 27,1%. Прямі збитки в розрахунку на одну пожежу у результаті цих причин становили 335, 324 і 302 тис. грн.

У 2014 році на об'єктах, профілактику яких здійснюють органи ДПН, виникло 2528 пожеж, які становили 3,7% від загальної кількості пожеж. Більше третини пожеж обумовлено порушенням правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок, четверта частина пожеж виникла в результаті підпалів.

Статистика пожеж свідчить, що понад $\frac{3}{4}$ усіх пожеж в Україні щорічно виникає в будівлях та спорудах житлового сектору. У 2014 році таких пожеж зареєстровано 52049, що складає 75,5% від загальної кількості пожеж. У цьому секторі кількість пожеж у 2014 році зросла у порівнянні з 2008 роком на 34,4%, у порівнянні з 2013 роком – на 9,8%. Така ситуація пояснюється тим, що квартири, гаражі, автомобілі, дачі, як правило, залишаються часто поза увагою ДПН за дотриманням правил пожежної безпеки, оскільки головна увага робиться на великі промислові підприємства, установи з масовим перебуванням людей та інші особливо небезпечні об'єкти.

Висновки. Серед причин, що зумовлюють зростання кількості пожеж в Україні, вагому роль відіграють соціальні чинники, які залежать як від рівня життя, так і від рівня культури безпеки життєдіяльності. Розширення діяльності ДПН за дотриманням правил пожежної безпеки та підвищення її ефективності, економічне зростання та вища культура безпеки у суспільстві є запорукою забезпечення пожежної безпеки у найближчий час і на перспективу.

Цитована література.

1. Аналіз масиву карток обліку пожеж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.undicz.mns.gov.ua/content/amkop.html>.

2. Рожков А.П. Пожежна безпека : навч. посіб. / А.П. Рожков. – К.: Пожінформтехніка, 1999. – 256 с.